

Compareixença Entitats Catalanes d'Acció Social

Parlament de Catalunya | 21.06.2012

Bon dia diputades i diputats, amics i amigues que avui ens acompanyen;

Donem pas a la segona part de la nostra intervenció com ECAS, entitats catalanes d'acció social i ho volem fer amb l'esperit propositiu i constructiu que ens caracteritza. Així, en primer lloc, volem deixar paleses les fites assolides al llarg de més de vint anys de feina perquè entenem que és des d'aquest horitzó, el de la feina feta, que es pot entendre millor la nostra aportació.

Com ha assenyalat la presidenta d'ECAS, Sra. Teresa Crespo, aquestes reflexions que aportem aquí són el resultat d'un treball compartit amb les organitzacions que componen la nostra associació, moltes d'elles vinculades a la Comissió de treball sobre aquest àmbit.

Bé, vivim un moment difícil. Això és potser una obvietat. Les entitats del tercer sector social no defugim de les nostres responsabilitats i som conscients del moment d'època. Acostumades des del nostre origen a l'austeritat pensem que ara més que mai la nostra missió té vigència. El treball de proximitat amb les persones i la reivindicació de la seva condició de ciutadans i ciutadanes, amb drets i deures, és avui la nostra raó de ser. Des d'aquest lloc, des de la legitimitat que entenem que aquesta mirada ens atorga farem les nostres aportacions en aquest fòrum.

Hem dit que parlarem dels èxits assolits al llarg d'aquests anys. Tenim el ferm convenciment que és absolutament escaient portar-los avui a aquesta sala. En tot cas, ens proposem que una decisió com la presa pel que fa a la retirada de subvencions

sigui revestida de rigor analític alhora que puguem anticipar les seves conseqüències.

Destacarem així que el que entenem que han estat les fites assolides aquest any i ho farem en relació a tres dimensions: al propi model construït de manera conjunta, a la dimensió relacional d'aquest model que ha aconseguit aplegar diversos agents socials i a la sostenibilitat econòmica.

1. Així, el primer tret positiu que volem destacar és el que fa referència a un model vertebrat al voltant de la idea de reinserció. Com tots els aquí presents sabem bé l'any 1983 les competències en matèria de justícia són transferides a Catalunya. Aquest procés s'ha de posar en relació a l'adveniment de la democràcia. Aquests dos fets històrics donen lloc a un procés mitjançant el qual es pot plantejar la reinserció com una fita assolible, tal i com recull la **Constitució Espanyola a l'article 25.2 i la Llei Orgànica General Penitenciària 1/1979** especialment el Títol Preliminar¹. Aquesta consideració de la reinserció com a principi ens situa davant d'una societat que dóna resposta a tots els seus membres en la mesura que considera als ciutadans i ciutadanes subjectes de drets i deures. Els mecanismes de protecció cap a la societat funcionen i actuen com garants de la convivència però, alhora, diversos sistemes s'activen per tal de conduir un procés regulador i de futur. Cada model de societat, estableix també quins són els mecanismes d'actuació previstos quan les lleis són vulnerades. Es tracta d'actuar amb la persona que ha comès el delictes alhora que fem pedagogia amb el conjunt de la societat per tal d'ubicar la llei en el seu lloc garantint la vigència del pacte social. Però no ens podem aturar aquí. Durant aquest

---

¹ L'article 1 senyala que la finalitat de les **institucions** penitenciàries és la reeducació i la reinserció social així com la retenció i custòdia dels detinguts, presos i penats. Ens parla tanmateix de la tasca assistencial i d'ajuda.

procés és especialment important transmetre també un missatge clar a tots els agents implicats. El pacte social com a tal troba la seva significació en la mesura que la societat pren la responsabilitat de fer-se càrrec també de la persona que ha transgredit la llei. És probablement aquest l'aspecte més rellevant per prendre la mesura de l'estat de valors com ara la solidaritat i l'equitat, per exemple.

Així, al llarg d'aquests anys hem anat configurant un model d'intervenció que podríem considerar capdavanter i que troba el seu espai també a Europa, tant pel que fa a les mesures penals alternatives com a la intervenció de les entitats socials. Sabem que és aquest un model amb deficiències però destaquem el seu valor. Recordem que en aquest procés han intervingut governs de la Generalitat que, més enllà de la seva orientació política, han estat impulsors d'una manera de fer innovadora pel que fa a la resta de l'Estat.

2. En segon lloc, destaquem l'essència d'aquest model que pivota en la seva naturalesa relacional. Vincularem aquest aspecte a tres dimensions: la relació entre entitats, la relació amb l'Administració i la relació amb el conjunt de la ciutadania:

- Pel que fa a l'articulació de les entitats del tercer sector en un primer moment es trobaven fragmentades i sense espai per al treball i la discussió tècnica. Ressaltem aquí la feina realitzada des de la Taula de Participació Social com òrgan d'interlocució i també des de les pròpies plataformes del sector com ara ECAS que han pogut fer d'aquest un sector cohesionat i amb capacitat de resposta. Entenem que la intervenció de les organitzacions de la societat civil en un àmbit tan sensible com el de l'execució penal no només atorga qualitat democràtica a la nostra societat sinó que la ubica en un veritable espai de

governança, aspecte aquest que suposem no cal recordar aquí que és inseparable de la governabilitat i de la generació de capital social.

- La segona dimensió relacional és òbviament la que guarda relació amb l'Administració i amb el Departament de Justícia. D'una banda, el caràcter emprenedor i dialogant de les entitats ha afavorit diverses iniciatives en aquest sector. Les organitzacions han establert ponts de diàleg entre, per exemple, el Departament de Salut i el Departament de Justícia. En relació al personal del Departament de Justícia, l'ànim, col·laboratiu i corresponsable, ha trobat la seva traducció en tota la feina realitzada pel que fa a estàndards de qualitat en els diversos programes i serveis així com en d'altres experiències impulsades de manera conjunta, com ara el desplegament de les Taules Perifèriques. Aquesta feina s'ha desenvolupat també en el dia a dia, amb els companys dels equips de tractament dels centres, amb els funcionaris, amb els juristes, amb els jutges de vigilància... amb tantes i tantes figures professionals que hi intervenen. En aquest sentit, som molt conscients de la tasca i valor que aporten tots ells, i hem rebut per la seva part reiterades mostres de solidaritat i rebuig davant de la supressió de l'ordre de subvencions. S'ha parlat molt aquests dies de 700 experts de l'administració però al nostre parer aquesta dada és buida si no s'acompanya de contingut. Hauríem de saber també quines tasques realitzen (burocràtiques i assistencials), de quins recursos disposen, quines són les situacions a les quals donen resposta i quins són els mecanismes de supervisió professional establerts al respecte. Recordem aquí que el nombre total de persones en centres penitenciaris supera els 11.000. Una dada també rellevant és el percentatge d'interins del Departament. No volíem marxar sense expressar que el nostre ha estat un treball conjunt i en confiança.

- Finalment hem de parlar de la sensibilització realitzada a la societat en general a través d'accions ja comentades aquí com la Jornada Obrint portes o la participació en la campanya amb els mitjans de comunicació liderada des de la Taula de Participació Social. En aquestes accions s'ha vetllat també per la presència i participació dels diversos agents econòmics. Esmentarem també *la Jornada Fem Equip, per una societat inclusiva*, organitzada per ECAS i on es van recollir les necessitats d'aquest col·lectiu pel que fa a la inserció laboral.

Per concloure aquest punt recordarem el Decret 329/2006 que en els seus objectius planteja dos en aquesta línia:

- Articular **vies de col·laboració** basades en la corresponsabilitat, i
- Oferir una **millor participació ciutadana** i de major qualitat en els serveis públics d'execució penal.

Aquesta filosofia de col·laboració és recollida també a l'article 3 del Reglament penitenciari, aprovat pel Reial decret 190/1996, de 9 de febrer, que estableix com a principi inspirador del compliment de les penes i mesures de seguretat privatives de llibertat *la consideració que l'intern és subjecte de dret i que no està exclòs de la societat, sinó que en continua formant part*. També s'hi determina que, en conseqüència, la vida a la presó ha de prendre com a referència la vida en llibertat, reduint tant com es pugui els efectes nocius de l'internament i afavorint els vincles socials, l'accés a les prestacions públiques i la col·laboració de les entitats públiques i privades.

El mateix Reglament, títol II, article 8 i següents reconeix el paper de les fundacions i associacions com a complementàries de l'oferta assistencial.

3. El tercer tret positiu d'aquest recorregut de més de vint anys el plantejarem en clau econòmica i de sostenibilitat. La supressió de la convocatòria correspon al 0,3 del total del pressupost del Departament. Hi col·laboràvem 94 entitats que desenvolupaven els serveis amb austeritat i amb eficiència. Ens perdonaran la ignorància però resulta difícil creure que aquest és un estalvi prioritari i ens resulta també difícil pensar que el que s'està fent és dimensionar, racionalitzar i optimitzar recursos. Ara bé, si és aquest el cas, entenem que s'establiran les avaluacions oportunes, de procés i de resultats, perquè entre tots puguem analitzar com s'ha desplegat aquesta racionalització. Entenem que si és aquesta la voluntat, és aquest l'exercici de transparència que caldria compartir. D'altra banda considerem que aquest suposat estalvi de ben segur comportarà més despesa demà. En un moment com aquest de retracció general de recursos i prestacions i en un context dominat per la baixa ocupabilitat, és altament probable que aquestes persones tinguin moltes més dificultats per sortir endavant i, per tant, és malauradament plausible que el seu camí sigui la reincidència. Qualsevol que conegui aquest àmbit més enllà d'un apropament exclusivament tecnocràtic, ho sap.

Volem concloure amb algunes reflexions. Tots sabem que l'àmbit de la justícia és un àmbit extremadament sensible i complex. Les circumstàncies i realitats de les persones que es troben vinculades a l'àmbit de l'execució penal són diverses, sovint caracteritzades per la manca de recursos i la pluralitat de problemàtiques associades. Sense ànim d'obrir aquí un debat sobre la igualtat d'oportunitats en la nostra societat, tots som conscients que les persones que circulen per aquest àmbit ho fan des de trajectòries vitals caracteritzades per l'exclusió, a vegades en edats primerenques.

L'altre dia vam tenir ocasió d'analitzar en un grup de treball el debat que vostès van mantenir en aquesta darrera comissió amb motiu de la compareixença de la consellera, honorable senyora Pilar Fernández. El tema no era un altre que el tancament dels centres de menors Til·lers i Montilivi. En aquell debat es parlava de costos, en concret del cost d'un menor ingressat en un centre. Es posava com exemple la sorpresa que podria generar a un ciutadà, a un pare de família que fes esforços per tirar endavant amb pocs recursos, saber la despesa que comportava l'estada del menor en el centre. Nosaltres, ja ho hem dit, no defugim d'un debat al voltant dels costos però, diputades i diputats, nosaltres trobem a faltar un debat sobre els costos subjectius i de patiment per aquestes persones i el seu entorn. Potser aquest pare de família se sorprendria, però potser també se li generarien més reflexions si s'apropés a la realitat d'aquest menor, si conegués les històries personals de tantes i tantes persones que tenim als centres de menors o a les nostres presons. Parlar de costos és necessari però pot també ser reduccionista. Hem de parlar també de persones i hem d'introduir la responsabilitat més enllà del subjecte, hem de ser capaços d'analitzar la nostra responsabilitat col·lectiva. Quan un menor de nou anys comença a prendre drogues, per exemple, els límits de la seva responsabilitat se'ns desdibuixen. Potser cal que ens interroguem al respecte encara que ens incomodi perquè, al final, parlar de costos és molt fàcil per aquells que vivim lluny de les dures terres de l'exclusió social.

Moltes gràcies

Sonia Fuertes

ECAS, Entitats Catalanes d'Acció Social
Barcelona, 21 de juny de 2012